

(א) וַעֲבָדִים ג.ו. (ג) וְגַם הַעֲבָדִים עָלְיוֹ מִקִּינֵי יְדֵי עַם וּמְלֹאמֵי תְבוּסִים׃ טוֹכֵחַ וּ׃ ד'ה' בְּזִמְתָּא דְגַרְסֵי בְזִמְתָּא מִקִּינֵי יְדֵינָא, אֲמַר וְדַלִּי הוּא רִימָה וְרִי אֲבָלוּ יִרְכָּה (כ"ח). וְהוּא גִרְסֵיטִים וְהוּא דַּלִּי וְכִימָה בְּזִמְתָּא וְכִימָה אִישׁ דְבָרֵי רַשָׁיִי ד'ה' וְאִישׁ׃ (נתיב) לַעֲלֵל כִּימָה עִירָב פְּחוּת מִגַּד כִּי שְׂלֵמָה לְרַעְיָה וְכִימָה כִּימָה מַעֲשֵׂה מַוִּי. הַיְעִיבֵדְךָ, ד' (י"ג) לְאִישׁ׃ (א) וְעִיבֵי מִוִּסְפֵי מִוִּסְפֵי פִסְחֵי קָדִי׃ (א) וְעִיבֵי כִיּוּן, (ו) [לְפָנֵינָא מִהִסְרֵי־חַיִּימָא אִין זֶה בְּנִסְחָא גַמְגָּמִי אֲלֵךְ רַשָׁיִי מִפְרַשׁ עִירָב סִיפָא דְקַדְקָא עִירָב עִירָב מִוִּסְפֵי עִיבֵיבֵיבֵי סָה. ד'ה' בְּזַר וְכִי מִיִּשׁ כְּסֵם הַיְרוּשְׁלָמִי עִירָב מִוִּסְפֵי בְּרִיק צָב׃ ד'ה' שְׂמֹלֵךְ, (ו) [ג] מִיחֵט הַלְלוּ נְשָׂאָה דְעֻמֵּת הַדְּפוּסָה הוּא, (ד) [שָׂמַת לֹא׃ מִקָּדִי סָה, מִעֵיבֵי יִדִּי, (ט) [קָטְנִי פֹרַח כְּפִי יִרְמֵי וְיִודַע כְּלֵי־עֵל, (ז) לֵיִל לְהַשְׁתַּרְקַי,

✠

תורה אור השלם

- סלסלה התרוממך
- התבדך פי התרוממך:

משלי ד ה

✠

הגהות הב"ח

(א) בַּח' עַל שָׁמַיְסָ (וְדַלִּי) מִוִּסְפֵי וְיִצִּיב רַשָׁיִי בְּרִיק וְרִי׃ (ב) שֵׁם כִּימָה דְגָן וְכִדְחֵינָא דְרַשָׁיִיג אֲמִיר עֵלֶה וְהִסְבִּי׃ (ג) רַשָׁיִי ד'ה' עֵלְלָה נִגְ שָׂהִי גִרְסָא גַמְגַמְלָה שְׂמֵהּ הַקִּדְוִי וְאִחִיכִי מִיָּה בְּרִיצִין דְלַעֲתַת מִקְנֵיהּ וְכִי מִקְטַנְתֵּיהּ וְרִאֲתִיב לְרַעֲיָבִי׃ (ד) וְרִיחֵי וְחֵיבֵי וְיִוִּי שְׂהִיָּה קֹבֵל, יִצִּיב נְשָׂאָה שְׂהִיָּה גִרְסָא גַמְגַמְלָה שְׂמֵהּ וְרִי לֹא קִמְעִיבֵינָא לִי שְׂהִיָּה מִעֵר עַל שָׂמַיְסָ אֲחוּי וְכִימָה לְהַוִּיבֵי כְּבִירִי פִי צִיבִי׃ (ה) תִּבְרָה ד'ה' וְלֵת וְיִוִּי כְּלוֹמַר קָטַן פֹּרַח מְדַמְדֵּמִין׃ (ו) בַּא' אֲמִיר רִי יִוִּסִי כִמְהָ וּמְנִין אֲחִילִי׃

✠

גליון הש"ם

גמ' אבוי ורבא בוי, צבתיג גמי' ורבא צב בר צב מן: רש"י ד"ה עדי שיאכל בוי' התוא אפי' מדיבנת בוי' וק"ל הא אמרי' שם דלס נסח צבנתא המון דנבין אין יסולת להולא לאמרי' וז'ט׃

✠

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"ש כתב בן, כמ' יזמנן אכילת עם תחליפא אבא ור' אבינא בר סיס' תחיב.

✠

מוסף רש"י

ברצין. קלא קטנה, כלומר כשהיא קטנה ניכתא אס גנלח לשבח (דפרי"י). רבא דמינבדא. רוב הגולה נעים (פ"ג דר"ג). אמר לה. לנלמחא. קא חזית דלא מקבל מרות. ללא מקבל מרותא, שאין מתייב רבנן עם טובא שאלס עשה להם (דפרי"י וע"ה). לגרמיה הוא דעבד. יחיד הוא צבתי ואין הלכה כמותו (שבת נח).

שלושה שאכלו פרק שביעי ברכות

לאסויי קטן פורה. שאין מדקדקין צו אס בלא לכלל שנים או לאו. ומה הן שנים י"ג שנים ויום אחד: **עולל**. גג. (א) : **מקניה**. מקן שלו מקטנותו: **צוץין**. דלעת. ואית דגרסי' מקטפיה וקטף הוא שרף האלין כלומר משעה שהוא חונט ויוצא מתוך השרף ייכר אס יהיה טוב: ואישו פצר.

רבי זירא שהיה קובל (ו') ומתחרט על שלא שאל על השעה כבר דילמא רובא דמנכר שפיר צעינן דליכול דגן ואי צעי מיניה ששה לא היה ממיר: **ינאי מלכא**. ממלכי בית חשמונאי היה והרג חכמי ישראל שבאו לפסלו מן הכהונה במסכת קידושין (דף טו.א): **פלפלה ותרוממך**. ספייה דקרא מתבדך כי מתבוקה: **היכי אצריך**.

ולא הנתיבי אומר נבדך שאכל ינאי וחצירוי משלו בתמיה: **שמעון בן שטח דעצה**. צריך להוליאס ידי חובתם שבציל כוס אחד ששמה: **לגרמיה הוא דעצה**. אין אדם מודה לו: **עד שיאכל כוים דגן**. ומני אכל כוית דגן מיהא מפיק אף על צב דכוית דגן שעורא דרבנן הוא כדאמר צברק מי שמטו (לעיל דף כ:.) מיהו כיון דמייחייב מדרבנן מחוייב צבדך קרינן ציה ומוליא רביס

ידי חובתן. וא"ת תקטן שהגיע לחינוך הא לא אמר הכי **א"ר**הוא אפי' מדרבנן לא מייחייב דעליה דאצוה הוא דרמי לחנוכיה. וצבל ה"ג פסק דוקא דאכלו איניהו כוית או כצילה דכוותיה אכל אכלו ושצבו לא מפיק ואי אפשר להעמידה דהא ינאי וחצירוי שטחו ושצבו ואפקיניהו שמעון בן שלטו ואע"ג דלגרמיה הוא דעצה טעמא משום דלא אכל כוית דגן הא אכל כוית דגן הכי נמי:

תחבקנה אמר לה קא חזית דלא מקבל מרות יהבו ליה כסא לברוכי אמר היכי אבריך ברוך שאכל ינאי וחבירוי משלו שתייה לההוא כסא יהבו ליה כסא אחרניא ובריך א"ר אבא בריה דרבי חייא בר אבא א"ר (א"ר יוחנן) שמעון בן שטח **דעבד לגרמיה הוא דעבד דהכי אמר ר' חייא בר אבא אר"י לעולם אינו מוציא את הרבים ידי חובתן עד שיאכל כוית דגן** **מיתיבי רשב"ג אומר עלה והסיב עמהם** **האפילו לא מבל עמהם אלא בציר ולא אכל עמהם אלא גרוגרת אחת מצטרף אצטרופי מצטרף אבל להוציא את הרבים ידי חובתן עד שיאכל כוית דגן איתמר נמי אמר רב חנא בר יהודה משמיה דרבא אפי' מבל**

דמנהג טעות הוא דכי היכי דלמר אטו ארון גצרה הוא ה"ג אטו חומש גצרה הוא ועוד הא דקאמר קטן מאטרף היינו אפי' צלח חומש ועוד דלא חזינן בשום דוכתא דמנהי אלא בעוצדא דעצור השנה כשעלין בעליה צפרקי דרבי אליעזר (פ"ח) דקאמר בשלשה מעצבין את השנה ר' אליעזר אומר בעשרה ואס נתמעטו מציאין ספר תורה ועושין עגולה וכו' ואין מוכיז שם שיהא הקטן אוחז הס"ת והתם נמי לא קאמר אלא ספר תורה העשוי בגליון אצל חומשין שלנו לא ומיהו קאמר צירושלמי א"ר יוסיא **(א)** ומנין אכלית עם ר' חלפתא אצח ועם ר' חנינא צב סרסי חציבי ולא מומנין עולאי עד שהצחתי שתי שערות ומשם משמע דלהטטרף לזמון לא עבדין עוצדא עד שיציא שתי שערות הא לתפלה עבדי ומתוך ירושלמי זה פי' ר"י דאין עושין קטן סניף לעשרה לא לתפלה ולא לצרכת המזון וגם היה אומר ר"י שגם רצינו תם עמלו לא היה נוהג לעשותן כן לעשות קטן סניף לעשרה ולא עשה מעשה והלכך אפי' חומש צידו לא מהני כדפרישונו כיון דלא אסתהי קטן לצדו גם חומש צידו לא אסתהי ומיהו **(י)** קטן פורה ויודע למי מצרכין משמע שמצרכין עליו גם בשלשה כצרייתא וליכא מאן דפליג וזה לשון רבינו שפוסק במסקנא דמלתא אין עושין קטן סניף לעשרה לזמון ולתפלה ועלשמה עד שיציא שתי שערות כעוצדא דר' יוסי צרבי חלפתא צירושלמי והא דלמטינן צירושלמי קטן וס"ת עושין אוחז סניף אומר ר"י דגרס התם קטן לס"ת כלומר סניף לקיאלת התורה קאמר ודוקא התם כדאייתא צמגיילה (פ"ג דף נב.) דקטן עולה למנין שצעה דקאמר הכל עוליג למנין שצעה אפי' קטן אפי' אשה אי לא הוה משום כבוד צבור אצל לשאר דברים לא ואפי' אס אשכחן בשום דוכתא דקטן [וחומש מאטרף] אפי' לתפלה היינו דוקא העשוי בגליון אצל חומשין שלנו לא ולפי' ר"ת חומש אינו מועיל כלל ציד קטן אצל קטן לחוד הוי סניף אצל תרי לא כדקאמר גצי עוצדא דר' אליעזר ור"ת פי' דההיא דירושלמי דרבי יוסי צב' חלפתא דוקא בשלשה מיירי: **אב"י** ורבא הוו יתבי וכו'. ואס תאמר היכי דמי אי הוו קטניס פורחיס מאי רבותא הוה צבו שהציעו כלפי מעלה אלא נריך לומר דהאי לאו לאזמוני עלייהו קא מנסי להו כי היו קטניס טובא אלא לנסותיניהו קא עביד שיהי צהס ציניה: **תשעה** שאבא'ו דגן ואחד ירק מצטרפין. והכי הלכתא שאחד שאכל ירק או שמה כוס יין מאטרף ואפילו נבדך שאכלנו יכולין לומר שהרי שמה בכלל אכילה יש שרויסי לומר דהיינו דוקא לזמון עשרה אצל לשלשה לא מאטרפי דהרי לעיל נמי מחמירין טפי צצירוף שלשה מעשרה ומיהו צירושלמי תני שנים שאכלו פת ואחד ירק מומנין וכן פסק ר"י בתוספתו והשר מקווי מפרש דאין הלכה כאותה צרייתא דירושלמי חדא שהרי מסיק עלה התם מתני' כרבן שמעון בן גמליאל כלומר ורבנן פליגי דלא מאטרפי ואין הלכה כיחיד ועוד דא"כ קשה דרבי יוחנן אדר' יוחנן דהכא א"ר יוחנן דלעולם אינו מוציא עד שיאכל כוית דגן הא מאטרף שפיר אפי' לא טעם אלא שמה כעוצדא דר"ש בן שטח וצירושלמי קא"ר יוחנן לעולם אין מומנין עד שיאכל כוית ומשמע אפי' מ' מאטרף אלא ש"מ כאן לעשרה וצירושלמי איירי בזמון שלשה ולהשלים לעשרה אפי' איכא שנים ושלשה ששתו מאטרפין ושמה בכלל אכילה ולא קפדינן אלא ארובא דמיינכר: **עד שיאבא' בוית דגן**. משמע שאס אכל כוית דגן שיכול להוציא אף אחרים שאכלו על השובע ותימה והרי כוית אינו חייב אלא מדרבנן והיכי אחי דרבנן ופטרי דאורייתא דהא אמרינן צפרק מי שמטו (ד' כ:.) תצא מארה למי שאשתו וצניו מצרכיס לו ולא מני לאוקומי [הא] דשרו לקטן שיכול להוציא אציו אלא דאכלל אציו כוית דלחי קטן דרבנן שהגיע לחינוך ופטרי אציו שאינו חייב אלא מדרבנן הא אס אכל אציו כדי שציעה אינו יכול לפטרו ופרש"י דמחויב דרבנן מחויב קרינן ציה אצל קטן

דמנהג טעות הוא דכי היכי דלמר אטו ארון גצרה הוא ה"ג אטו חומש גצרה הוא ועוד הא דקאמר קטן מאטרף היינו אפי' צלח חומש ועוד דלא חזינן בשום דוכתא דמנהי אלא בעוצדא דעצור השנה כשעלין בעליה צפרקי דרבי אליעזר (פ"ח) דקאמר בשלשה מעצבין את השנה ר' אליעזר אומר בעשרה ואס נתמעטו מציאין ספר תורה ועושין עגולה וכו' ואין מוכיז שם שיהא הקטן אוחז הס"ת והתם נמי לא קאמר אלא ספר תורה העשוי בגליון אצל חומשין שלנו לא ומיהו קאמר צירושלמי א"ר יוסיא **(א)** ומנין אכלית עם ר' חלפתא אצח ועם ר' חנינא צב סרסי חציבי ולא מומנין עולאי עד שהצחתי שתי שערות ומשם משמע דלהטטרף לזמון לא עבדין עוצדא עד שיציא שתי שערות הא לתפלה עבדי ומתוך ירושלמי זה פי' ר"י דאין עושין קטן סניף לעשרה לא לתפלה ולא לצרכת המזון וגם היה אומר ר"י שגם רצינו תם עמלו לא היה נוהג לעשותן כן לעשות קטן סניף לעשרה ולא עשה מעשה והלכך אפי' חומש צידו לא מהני כדפרישונו כיון דלא אסתהי קטן לצדו גם חומש צידו לא אסתהי ומיהו **(י)** קטן פורה ויודע למי מצרכין משמע שמצרכין עליו גם בשלשה כצרייתא וליכא מאן דפליג וזה לשון רבינו שפוסק במסקנא דמלתא אין עושין קטן סניף לעשרה לזמון ולתפלה ועלשמה עד שיציא שתי שערות כעוצדא דר' יוסי צרבי חלפתא צירושלמי והא דלמטינן צירושלמי קטן וס"ת עושין אוחז סניף אומר ר"י דגרס התם קטן לס"ת כלומר סניף לקיאלת התורה קאמר ודוקא התם כדאייתא צמגיילה (פ"ג דף נב.) דקטן עולה למנין שצעה דקאמר הכל עוליג למנין שצעה אפי' קטן אפי' אשה אי לא הוה משום כבוד צבור אצל לשאר דברים לא ואפי' אס אשכחן בשום דוכתא דקטן [וחומש מאטרף] אפי' לתפלה היינו דוקא העשוי בגליון אצל חומשין שלנו לא ולפי' ר"ת חומש אינו מועיל כלל ציד קטן אצל קטן לחוד הוי סניף אצל תרי לא כדקאמר גצי עוצדא דר' אליעזר ור"ת פי' דההיא דירושלמי דרבי יוסי צב' חלפתא דוקא בשלשה מיירי: **אב"י** ורבא הוו יתבי וכו'. ואס תאמר היכי דמי אי הוו קטניס פורחיס מאי רבותא הוה צבו שהציעו כלפי מעלה אלא נריך לומר דהאי לאו לאזמוני עלייהו קא מנסי להו כי היו קטניס טובא אלא לנסותיניהו קא עביד שיהי צהס ציניה: **תשעה** שאבא'ו דגן ואחד ירק מצטרפין. והכי הלכתא שאחד שאכל ירק או שמה כוס יין מאטרף ואפילו נבדך שאכלנו יכולין לומר שהרי שמה בכלל אכילה יש שרויסי לומר דהיינו דוקא לזמון עשרה אצל לשלשה לא מאטרפי דהרי לעיל נמי מחמירין טפי צצירוף שלשה מעשרה ומיהו צירושלמי תני שנים שאכלו פת ואחד ירק מומנין וכן פסק ר"י בתוספתו והשר מקווי מפרש דאין הלכה כאותה צרייתא דירושלמי חדא שהרי מסיק עלה התם מתני' כרבן שמעון בן גמליאל כלומר ורבנן פליגי דלא מאטרפי ואין הלכה כיחיד ועוד דא"כ קשה דרבי יוחנן אדר' יוחנן דהכא א"ר יוחנן דלעולם אינו מוציא עד שיאכל כוית דגן הא מאטרף שפיר אפי' לא טעם אלא שמה כעוצדא דר"ש בן שטח וצירושלמי קא"ר יוחנן לעולם אין מומנין עד שיאכל כוית ומשמע אפי' מ' מאטרף אלא ש"מ כאן לעשרה וצירושלמי איירי בזמון שלשה ולהשלים לעשרה אפי' איכא שנים ושלשה ששתו מאטרפין ושמה בכלל אכילה ולא קפדינן אלא ארובא דמיינכר: **עד שיאבא' בוית דגן**. משמע שאס אכל כוית דגן שיכול להוציא אף אחרים שאכלו על השובע ותימה והרי כוית אינו חייב אלא מדרבנן והיכי אחי דרבנן ופטרי דאורייתא דהא אמרינן צפרק מי שמטו (ד' כ:.) תצא מארה למי שאשתו וצניו מצרכיס לו ולא מני לאוקומי [הא] דשרו לקטן שיכול להוציא אציו אלא דאכלל אציו כוית דלחי קטן דרבנן שהגיע לחינוך ופטרי אציו שאינו חייב אלא מדרבנן הא אס אכל אציו כדי שציעה אינו יכול לפטרו ופרש"י דמחויב דרבנן מחויב קרינן ציה אצל קטן

כדמפרש באותו המעשה ק"י מצאו להם פתח היה לו לומר פלגא מדידי כלומר מתורתו והוראתו וזהו צד התירוץ שלו וכבר שאלו המלך בשביל הדבר הזה והחזיר לו תשובה בזה הענין כדאמרינן (שם) אתא עאל יתיב בין מלכא למלכתא אמר ליה אפילתי כי אמר ליה לא אפילתי בך את מן מומנך ואנא מן אורייתי דכתובי (קהלת ז) כי בצל החכמה בצל הכסף:

פרק שביעי ברכות

מת.

ולאית הלכתא כבא הני שמעתתא אלא בי הא קמן היודע. משמע דקאי נמי ארבי יוחנן ולא נהירא שהרי אין דרך הגמרא שסותר דברי אמוראים והצרייתא שהציא רחאי לדברי ר' יוחנן צלח שום טעם וי"ל דקאי אקטן פורה כלומר קטן פורח **(ט)** מומנין עליו היינו דוקא היודע למי מצרכין ומרווייהו

צעינן ולפירושינו **ז"ל** דלא מייתי עוצדא דצדי ורצח לענין אמוני עלייהו אלא לפרש מהו קטן היודע למי מצרכין דמסתמא לא פורחיס הוו דאס כן מהו רבותייהו אס יודעים למי מצרכין ורצה נמי דעבד היינו להראות שיש צהס ציניה והס קטניס ולא מומנין עלייהו. ואומר ר"ת אף על פי דלית הלכתא ככל הני שמעתתא מיהו הלכה כריצ"ל דלמר קטן ממש עושין אוחז סניף לעשרה והכל צעדינן פורח ויודע היינו דוקא בשלשה ולית הלכתא ככל הני שמעתתא לא קאי אריצ"ל ודיקא נמי שהרי מפסיק הגמרא צינתיס בלחזו מעשה [דר' אליעזר] דלעולם שיכיס אדם ומניא כוותיה אלא קאי אהני שמעתתא דצתר תניא כוותיה לישכיס כגון משעה וארון ושבת ויודע ומשעה נרלין כעשרה ושנים ומחדסי וקטן פורח אע"ג דמנא צרייתא הכי לאתויי פורח יעמידנה רב נחמן צאניו יודע למי מצרכין והיינו נמי כריצ"ל דלמר לעיל קטן אין מומנין עליו פי' מוטל צעריסה עד שידע למי מצרכין אצל עושין אוחז סניף לעשרה פי' לצרכת המזון והי"ה לתפלה דצחא לא פליג רב נחמן דכי צעי יודע או פורח כרפי' ה"מ לזמון שלשה אצל לסניף מודה לריצ"ל דסניף לעשרה והי"ה לתפלה דקטן מאטרף ודיקא נמי דפריך עלה ממעשה דר' אליעזר שהיה לתפלה לריצ"ל דמייירי צבהמ"ו ומניה תימה דצב"ר (פ' טז) קאמר עלה דריצ"ל דהא הוא דמינח לצרכת המזון אצל לתפלה לא והיה אומר ר"ת דאין הלכה כן לפי שחולק על הגמרא שלנו דודאי ריצ"ל לענין תפלה נמי קאמר מדפריך מעוצדא דר' אליעזר דמייירי בתפלה. ויש מארפין קטן לתפלה רק שיהא חומש צידו ואומר ר"ת

דמנהג טעות הוא דכי היכי דלמר אטו ארון גצרה הוא ה"ג אטו חומש גצרה הוא ועוד הא דקאמר קטן מאטרף היינו אפי' צלח חומש ועוד דלא חזינן בשום דוכתא דמנהי אלא בעוצדא דעצור השנה כשעלין בעליה צפרקי דרבי אליעזר (פ"ח) דקאמר בשלשה מעצבין את השנה ר' אליעזר אומר בעשרה ואס נתמעטו מציאין ספר תורה ועושין עגולה וכו' ואין מוכיז שם שיהא הקטן אוחז הס"ת והתם נמי לא קאמר אלא ספר תורה העשוי בגליון אצל חומשין שלנו לא ומיהו קאמר צירושלמי א"ר יוסיא **(א)** ומנין אכלית עם ר' חלפתא אצח ועם ר' חנינא צב סרסי חציבי ולא מומנין עולאי עד שהצחתי שתי שערות ומשם משמע דלהטטרף לזמון לא עבדין עוצדא עד שיציא שתי שערות הא לתפלה עבדי ומתוך ירושלמי זה פי' ר"י דאין עושין קטן סניף לעשרה לא לתפלה ולא לצרכת המזון וגם היה אומר ר"י שגם רצינו תם עמלו לא היה נוהג לעשותן כן לעשות קטן סניף לעשרה ולא עשה מעשה והלכך אפי' חומש צידו לא מהני כדפרישונו כיון דלא אסתהי קטן לצדו גם חומש צידו לא אסתהי ומיהו **(י)** קטן פורה ויודע למי מצרכין משמע שמצרכין עליו גם בשלשה כצרייתא וליכא מאן דפליג וזה לשון רבינו שפוסק במסקנא דמלתא אין עושין קטן סניף לעשרה לזמון ולתפלה ועלשמה עד שיציא שתי שערות כעוצדא דר' יוסי צרבי חלפתא צירושלמי והא דלמטינן צירושלמי קטן וס"ת עושין אוחז סניף אומר ר"י דגרס התם קטן לס"ת כלומר סניף לקיאלת התורה קאמר ודוקא התם כדאייתא צמגיילה (פ"ג דף נב.) דקטן עולה למנין שצעה דקאמר הכל עוליג למנין שצעה אפי' קטן אפי' אשה אי לא הוה משום כבוד צבור אצל לשאר דברים לא ואפי' אס אשכחן בשום דוכתא דקטן [וחומש מאטרף] אפי' לתפלה היינו דוקא העשוי בגליון אצל חומשין שלנו לא ולפי' ר"ת חומש אינו מועיל כלל ציד קטן אצל קטן לחוד הוי סניף אצל תרי לא כדקאמר גצי עוצדא דר' אליעזר ור"ת פי' דההיא דירושלמי דרבי יוסי צב' חלפתא דוקא בשלשה מיירי: **אב"י** ורבא הוו יתבי וכו'. ואס תאמר היכי דמי אי הוו קטניס פורחיס מאי רבותא הוה צבו שהציעו כלפי מעלה אלא נריך לומר דהאי לאו לאזמוני עלייהו קא מנסי להו כי היו קטניס טובא אלא לנסותיניהו קא עביד שיהי צהס ציניה: **תשעה** שאבא'ו דגן ואחד ירק מצטרפין. והכי הלכתא שאחד שאכל ירק או שמה כוס יין מאטרף ואפילו נבדך שאכלנו יכולין לומר שהרי שמה בכלל אכילה יש שרויסי לומר דהיינו דוקא לזמון עשרה אצל לשלשה לא מאטרפי דהרי לעיל נמי מחמירין טפי צצירוף שלשה מעשרה ומיהו צירושלמי תני שנים שאכלו פת ואחד ירק מומנין וכן פסק ר"י בתוספתו והשר מקווי מפרש דאין הלכה כאותה צרייתא דירושלמי חדא שהרי מסיק עלה התם מתני' כרבן שמעון בן גמליאל כלומר ורבנן פליגי דלא מאטרפי ואין הלכה כיחיד ועוד דא"כ קשה דרבי יוחנן אדר' יוחנן דהכא א"ר יוחנן דלעולם אינו מוציא עד שיאכל כוית דגן הא מאטרף שפיר אפי' לא טעם אלא שמה כעוצדא דר"ש בן שטח וצירושלמי קא"ר יוחנן לעולם אין מומנין עד שיאכל כוית ומשמע אפי' מ' מאטרף אלא ש"מ כאן לעשרה וצירושלמי איירי בזמון שלשה ולהשלים לעשרה אפי' איכא שנים ושלשה ששתו מאטרפין ושמה בכלל אכילה ולא קפדינן אלא ארובא דמיינכר: **עד שיאבא' בוית דגן**. משמע שאס אכל כוית דגן שיכול להוציא אף אחרים שאכלו על השובע ותימה והרי כוית אינו חייב אלא מדרבנן והיכי אחי דרבנן ופטרי דאורייתא דהא אמרינן צפרק מי שמטו (ד' כ:.) תצא מארה למי שאשתו וצניו מצרכיס לו ולא מני לאוקומי [הא] דשרו לקטן שיכול להוציא אציו אלא דאכלל אציו כוית דלחי קטן דרבנן שהגיע לחינוך ופטרי אציו שאינו חייב אלא מדרבנן הא אס אכל אציו כדי שציעה אינו יכול לפטרו ופרש"י דמחויב דרבנן מחויב קרינן ציה אצל קטן

כדמפרש באותו המעשה ק"י מצאו להם פתח היה לו לומר פלגא מדידי כלומר מתורתו והוראתו וזהו צד התירוץ שלו וכבר שאלו המלך בשביל הדבר הזה והחזיר לו תשובה בזה הענין כדאמרינן (שם) אתא עאל יתיב בין מלכא למלכתא אמר ליה אפילתי כי אמר ליה לא אפילתי בך את מן מומנך ואנא מן אורייתי דכתובי (קהלת ז) כי בצל החכמה בצל הכסף:

עין משפט ור מוצוה

נ א מיי פיה מהלכות
נכמות הלכה
ז סמג עשין
ח טושי"ע אר"ח ס"י קאט
ספי"י :

נא ב ג ד ה מ"ח שם ה"י
ח סמג שם טושי"ע אר"ח
ס"י קאט ספי"י ב:

נב ו טושי"ע שם ספי"י ד:

✠

רבינו הנגאל

דאמר רב נחמן קטן היודע למי מצרכין מומנין עליו. כגון שוכנס לכלל שלש עשרה שנה ולא הביא שתי שערות, שהוא חשוב כקטן אע"פ שהוא גדול, אם יודע למי מצרכין והוא בן י"ג שנה מומנין עליו.
חוחות מנאן לא. דבעינן תרווייהו יודע למי מצרכיס ושניה מורח תחלה גידול שיערה. ודוקא לזימנן אבל בחפלה לא איירי.
ושלש שאכלו ירק ושפצה דגן והוה ליה רובא דמינסי מצטרפין לגברך אלהינו ובלבד שיברך מי שיאכל דגן. [נדוקא לאצטרופי לבי עשרה אבל לבי תלתא אינו מצטרף עד שיאכל כוית דגן.]
שמעון בן שטח דעבד לגרמיה הוא דעבד. פירוש, בירך להוציא עצמו ולא לינאי וחבירוי שהם היו צדיקין.

✠

רב ניסים גאון

ינאי מלכא בריך ריפתא ולא הוה ליה איניש דמבריק ליה דביתוהו השתא דקטלת לכולוהו ורבנן טאן מברך לך. איתא מפרשי ומיבירא במ"ס קדושין ב' האומר לחבירו (דף טו) שנתגלגלה [ותחת] ע"י אלעזר בן פועייה וע"י יהודה בן גדידיה ויהרגו כל חכמי ישראל והיה העולם משתומם עד שבא שמעון בן שטח והחזיר את התורה לישונה ובמ"ס טוטה ב' עגלה ערופה (ד' טו) אמר' כד קטל ינאי מלכא לרבנן אמטיניהו אחתי' לשמעון בן שטח ואיתא נמי ב'פ' כל ישראל יש להם חלק (דף טו) ובתלמוד א"י דהאי פירקא אמרי' ש' גזירי' עלו בימי שמעון בן שטח ק"י מותן מצאו להן פתח וק"י לא מצאו להן פתח של שמעון בן שטח לגבי ינאי מלכא אמר ליה אית הבא שלישי מאות גזירין ואינון בעיין חשע מאה קורבנין הב לי פלגא מן דירך ואנא יתיב פלגא מן דירי שליח ליה ת"י אול לישנא בישא ואמר ליה דלא יתב ליה מן דלדיה כלום שפע ינאי מלכא וכנס דחיל שמעון בן שטח וערק בתר יזימן סלקין בני נשי וברבין מן מלכותיה רפיס לגבי ינאי מלכא מואדלנין אמרינן גזירין אן יהודה הב [חד גבר סב וכו'] ועיקרה דמילתא כבבאישת דר' הושעיא בפרשת וירא יעקב כי ירש שבר במצרים דקשיא הא אדאיא במי' דידן כי אפשר שתהך זה המעשה זה החכם שנפל בבל של ינאי המלך על ר' שמעון בן שטח אירע זה המעשה הנזכר וזהו שאמר בו נדוקה בו מיתות ויהרגו כל חכמי ישראל וכשראה שמעון בן שטח חשש שמא יתאנה עליו ועינישנו על אותו המעשה שהיה והלך ונתבחה עד שקבלה אחותו עליו אמנות שלום מן המלך ואחר כן יצא מהמחאב ובנסא אצלו וזה ששלח לו מן גזירין הב פלגא מיריך ואנא יתיב פלגא מירידי אתמ הוי דבריו כי כמו עשיין בגזירהם והקריט יפה עד שנתברר לו שאין קיימין הוודה להן שפטורין הם מלהביא קרבן עליהם